

Älyverkkoforumin keskustelumuistio:

Asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä ja suosituksia

24.3.2021

Sisällys

1 Tausta ja lähtökohdat.....	3
2 Älyverkkotyöryhmän linjaukset.....	4
3 Tausta-aineisto ja asiantuntijakuulemiset	6
3.1 Asiantuntijakuulemiset	6
3.2 Asiakaskeskeinen sähkön vähittäismarkkinamalli -työryhmän raportti	6
3.3 Kysely muiden maiden käytännöistä.....	6
4 Älyverkkoforumissa käsitellyt kysymykset.....	9
4.1 Yhteis- ja erillislaskutukseen liittyvät sopimusjärjestelyt	9
4.1.1 Sähkönmyynti- ja verkkosopimukset.....	9
4.1.2 Myyjän ja jakeluverkonhaltijan väliset sopimukset	9
4.1.3 Myyjä koskevat velvoitteet yhteis- ja erillislaskun tarjoamisessa	12
4.1.4 Jakeluverkonhaltijoita koskevat velvoitteet mahdollistaa yhteislasku	12
4.1.5 Asiakkaan ja myyjän sopimus yhteis- tai erillislaskutuksesta	13
4.1.6 Jakeluverkonhaltijan informointi yhteislaskusta	13
4.2 Loppukäyttäjää koskevien laskutustietojen toimitus jakeluverkonhaltijalta vähittäismyyjälle	14
4.3 Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän väliset laskutusaikataulut	15
4.4 Yhteislaskun laskutusaikataulut	15
4.5 Laskutukseen liittyvät asiakasreklamaatiot	16
4.6 Yhteislaskun maksamiseen liittyvät ongelmatilanteet, luottotappiot ja loppukäyttäjältä vaadittavat vakuudet	16
4.7 Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välisiin tilitykseen liittyvät ongelmat, luottotappioriskit ja vakuudet.....	21
4.8 Ennakkolaskutukseen liittyvät ongelmat	24
4.9 Arvonlisäveron käsittely.....	25
4.10 Asiakkaan laskutusosoitteen muuttaminen ja läpilaskutus	25
4.11 Sähköveron tilitysvastuu	26
5 Keskeiset ehdotukset	27

24.3.2021

1 Tausta ja lähtökohdat

Energiaviraston asettaman Älyverkkoforumin yhtenä käsiteltävänä asiana on ollut asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanoon liittyvät käytännön kysymykset ja tarvittavat säädösmuutokset.

Keskeisenä asiana asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanossa on ollut sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskun sujuvan käytännön toteuttamisen mahdollistaminen.

Tämä Energiaviraston keskustelumuistio asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanoa koskeviksi linjauksiksi on laadittu Älyverkkoforumin asiantuntijakuulemisten sekä Älyverkkoforumissa asiasta käytyjen keskusteluiden perusteella.

Versio	Kommentit
14.12.2020	Ensimmäinen versio Älyverkkoforumin kokoukseen 15.12.2020
3.2.2021	Älyverkkoforumin 15.12.2020 kokouksen perusteella päivitetty versio Älyverkkoforumin kokoukseen 8.2.2021
24.3.2021	Päivitetty Älyverkkoforumin 8.2.2021 kokouksen ja sen jälkeen forumin osallistujilta tulleiden kommenttien perusteella. Täydennetty myös puuttuvia osia.

24.3.2021

2 Älyverkkotyöryhmän linjaukset

Älyverkkoforumin työn ja linjausten lähtökohtana ovat työ- ja elinkeinoministeriön asettaman Älyverkkotyöryhmän loppuraportissaan¹ esittämät asiakaskeskeistä vähittäismarkkinamallia koskevat keskeiset linjaukset:

1. Asiakkaiden tulisi voida valita yksi tai kaksi laskua sähköntoimitukselleen
2. Yhteislaskutuksen tarjoaminen olisi myyjille vapaaehtoista
3. Jakeluverkkoyhtiöiden tulisi mahdollistaa kaikille asiakkaille ja vähittäismyyjille sekä yhden että kahden laskun mallit
4. Asiakkaalla tulisi jatkossakin olla verkkopalvelusta erillinen sopimus verkkoyhtiön kanssa
5. Asiakkaan tulisi tarvittaessa saada helposti kontakti verkkoyhtiönsä tekniisiin kysymyksiin kuten sähkökatkoksiin, sähkön laatuun ja sähköliittymiin liittyen
6. Vähittäismarkkinamallin tulee olla mahdollisimman yhteensopiva muiden Pohjoismaiden valitsemien mallien kanssa

Älyverkkotyöryhmä katsoi, että sähkön vähittäismarkkinamallilla on olennainen merkitys sähköön liittyvien palveluiden tarjoamisessa asiakkaille ja mallin tulee tukea käynnissä olevia muutoksia sähkömarkkinoilla.

Älyverkkotyöryhmä piti tärkeänä, että vähittäismarkkinoiden kilpailu pysyy korkealla tasolla, asiakas pääsee itse valitsemaan laskutustapansa ja että asiakkaan yhteys verkkoyhtiöön säilyy. Älyverkkotyöryhmä katsoi, että asiakkaan kannalta voi olla yksinkertaista, että yksi asiakkaan valitsema taho koordinoisi hänen sähkön käyttöönsä ja tuotantoonsa liittyviä palveluita ja kokoaisi näistä selkeän ja vaivatoman paketin asiakkaalle. Kokonaisvaltaisimmin asiakkaiden tarpeita voi palvella kilpailuilla markkinoilla toimiva osapuoli, jolla on kilpailusta tuleva kannustin kehittää palveluitaan asiakkaille.

Älyverkkotyöryhmän linjaus asiakkaiden mahdollisuudesta valita yksi tai kaksi laskua sähköntoimitukselleen edellyttää, että jakeluverkkoyhtiöt antavat kaikille sähkömyyjille tasapuoliset ja syrjimättömät mahdollisuudet tarjota asiakkailleen yhteislaskua sähkönsiirrosta ja sähköenergiasta. Toisaalta osa asiakkaista voi haluta jatkossakin erilliset verkkopalvelu- ja energialaskut eikä tällaista valinnanvapautta ole tarpeen rajoittaa. Verkkoyhtiön tulisi jatkossakin mahdollistaa myös tämä vaihtoehto. Yhteislaskutuksen tarjoaminen puolestaan olisi myyjille vapaaehtoista. Toisin sanoen järjestelyjen tulisi olla sellaiset, että asiakas voisi saada yhteislaskun, mikäli asiakas haluaa sitä ja hänen myyjänsä haluaa hänelle sellaista vaihtoehtoa tarjota. Työryhmä pitää yhteislaskutuksen toteuttamisen kannalta tärkeänä, että jakeluverkkopalvelun osuuden laskutusta varten tarvittavat tiedot olisivat myyjien saatavilla Datahubin kautta.

¹ Joustava ja asiakaskeskeinen sähköjärjestelmä. Älyverkkotyöryhmän loppuraportti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 33/2018

24.3.2021

[Dnro]

Älyverkkotyöryhmä katsoi myös, että vastuukysymysten vuoksi asiakkaalla tulee jatkossakin olla verkkopalvelusta erillinen sopimus verkkoyhtiön kanssa. Asiakkaan tulee tarvittaessa saada helposti kontakti verkkoyhtiönsä teknisiin kysymyksiin kuten sähkökatkoksiin, sähkön laatuun ja sähköliittymiin liittyen.

24.3.2021

3 Tausta-aineisto ja asiantuntijakuulemiset

Energiaviraston muistio perustuu aiheesta Älyverkkoforumissa käytyihin keskusteluihin, asiantuntijakuulemisiin sekä kerättyyn muuhun aineistoon.

3.1 Asiantuntijakuulemiset

Asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanoa käsiteltäessä Älyverkkoforum on kuullut Energiateollisuutta, Suomen Omakotiliittoa, Suomen Kiinteistöliittoa, Vattenfall Suomea, Lähienergialiittoa, Fingrid Datahubia sekä Eleniaa.²

3.2 Asiakaskeskeinen sähkön vähittäismarkkinamalli -työryhmän raportti

Asiantuntijaesitysten lisäksi forumille on toimitettu Energiateollisuuden Asiakaskeskeinen sähkön vähittäismarkkinamalli -työryhmän raportti (27.9.2019)³.

3.3 Kysely muiden maiden käytännöistä

Energiavirasto on kartoittanut muiden Euroopan maiden energiaregulaattoreille tehdyllä [sähköpostikyselyllä](#), miten näissä maissa on toteutettu sähköenergian ja sähkön siirron yhteislaskutus. Kyselyssä on keskitytty erityisesti Älyverkkoforumin tunnistamiin yhteislaskutuksen toimeenpanoon liittyviin keskeisiin kysymyksiin. [Kysely kohdistettiin niihin maihin, joissa yhteislaskutusta sovelletaan tai on suunniteltu ja myyjä lähettää yhteislaskun asiakkaille. Kyselyyn Energiavirasto sai vastauksen 11 maalta.](#)

[Seuraavaan taulukkoon on koottu tiivistelmä saaduista vastauksista.](#)

² Asiantuntijakuulemisten esitykset ovat saatavissa Älyverkkoforumin kokousaineistosta osoitteessa <https://energiavirasto.fi/alyverkkoforum>.

- Energiateollisuus ja Suomen Omakotiliitto – kokous 15.6.2020
- Vattenfall Suomi, Lähienergialiitto ja Fingrid Datahub – kokous 22.10.2020
- Elenia – kokous 8.2.2021

³ Raportti on saatavissa https://energiavirasto.fi/documents/11120570/15657793/ET_Asiakaskeskeinen_markkinamalli_raportti_201906.pdf/8d8a4387-20c4-5613-592a-5315c712f46f/ET_Asiakaskeskeinen_markkinamalli_raportti_201906.pdf?t=1593169366124

24.3.2021

	Itävalta	Kroatia	Tanska	Saksa	Unkari	Luxemburg	Alankomaat	Puola	Slovenia	Ruotsi ⁴	UK
Onko yhteislasku pakollinen vai vapaaehtoinen	Vapaaehtoinen	Pakollinen	Pakollinen	Vapaaehtoinen	Pakollinen/vapaaehtoinen ⁵	Pakollinen	Pakollinen	Pakollinen/vapaaehtoinen ⁶	Vapaaehtoinen	Pakollinen	Pakollinen
Asiakkaan sopimukset (erilliset myynti- ja verkkopalvelusopimukset vai yksi integroitu sopimus)	2	2	2 (jvh:n kanssa sopimus vain teknisistä asioista)	1 tai 2 (pienasiakkailla yleensä 1 sopimus)	2	1	2 (myyjä hallinnoi molempia sopimuksia)	1	-	2 (jvh:n kanssa sopimus vain teknisistä asioista)	1
Onko rajoituksia mille asiakasryhmille yhteislaskutus on käytössä	Ei	Kotitaloudet (optiona myös muut pienjänniteasiakkaat)	Ei	Ei	Ei	Kotitaloudet	Kuluttajat ja pk-yritykset (max 3x80 A)	Kotitaloudet	Ei	Ei	-
Kuka voi vaatia vastuudet asiakkailta	Myyjä	Myyjä	Myyjä	Myyjä	Myyjä	Myyjä (integroidun sopimuksen perusteella)	Myyjä	Myyjä (kotitalouksilta)	Ei	-	Myyjä
Kuka kantaa asiakasta johtuvat luottotappiot	Jaetaan myyjän ja jvh:n kesken ⁷	-	Myyjä	Integroidussa sopimuksessa myyjä	Myyjä	Myyjä	Myyjä	-	Myyjä voi saada jvh:lta hyvitystä maksamattomista jakelun maksuista.	-	Myyjä
Kuka vastaa perintätoimista	Myyjä	Myyjä lähettää muistutuksen asiakkaalle	Myyjä	Myyjä (integroidussa sopimuksessa)	Myyjä	Myyjä	Myyjä	Myyjä	-	Myyjä	Myyjä ⁸

⁴ Ruotsin tiedot perustuvat Energimarknadsinspektionin ehdotukseen.

⁵ Pakollinen tietyille myyjille. Jvh:lle pakollinen, jos asiakas ja myyjä ovat sopineet.

⁶ Pakollinen tietyille myyjille. Jvh:lle pakollinen.

⁷ Myyjä voi vaatia palautusta jvh:lta tilittämistään jakelun maksuista asiakkaan jättäessä yhteislaskun maksamatta.

⁸ Ainoastaan myyjä on suoraan yhteydessä asiakkaaseen.

24.3.2021

	Itävalta	Kroatia	Tanska	Saksa	Unkari	Luxemburg	Alankomaat	Puola	Slovenia	Ruotsi ²	UK
Jakelun maksujen tilittäminen jvh:lle	Puitesopimuksen perusteella myyjä maksaa jvh:lle etukäteen. Myyjä voi vaatia palautusta jvh:lta asiakkaan jättäessä maksamatta.	Ei erityissäännöksiä	Jvh laskuttaa myyjää Datahubista saadun selvityksen perusteella. Maksuaikataulu säännelty	Ei erityissäännöksiä	Ei erityissäännöksiä	Sääntöjä laissa sekä jvh:n ja myyjän välisessä puitesopimuksessa. Laissa säädetty asiakkaalta saatujen maksujen käyttöjärjestys; viimeisenä myyjän kulut.	Myyjät maksavat jvh:lle kuukausittain.	Ei erityissäännöksiä	-	Jvh lähettää laskun myyjälle Datahubissa. Maksuaikataulut lain-säädännössä.	Jvh laskuttaa myyjä.
Jvh:n saatavia koskevat vakuusjärjestelyt	Ei lisävakuuksia. Järjestely perustuu yleiseen myyjien ja jvh:den väliseen puitesopimukseen	Sopimus jvh:n ja myyjän välillä	Sopimusasia. Standardisopimuksen perusteella jvh vaatii vakuuden tulevasta maksuista uusilta myyjiltä.	Sopimusasia. Säännöksiä verkkosopimusehdoissa sekä laissa	Sopimusasia	Ei erityissäännöksiä. Verkkomaksut priorisoidaan ennen myyjän maksuja.	Säännöksiä saamattomien jakelun maksujen käsittelystä myyjän mennessä konkursiin	Säädetty jvh:n ja myyjän välisessä sopimuksessa	Myyjä antaa vakuuden ennen jvh:n ja myyjän välisen sopimuksen tekemistä	Jvh voi vaatia vakuutta myyjiltä, joilla suuri riski	-

24.3.2021

4 Älyverkkoforumissa käsitellyt kysymykset

Älyverkkoforum ei ole ollut arvioinut uudelleen edellä mainittuja Älyverkkotyöryhmän tekemiä asiakaskeskeiseen vähittäismarkkinamalliin liittyviä linjauksia, vaan forumissa tarkastelukohteena ovat olleet niiden toimeenpanoon liittyvät tarkemmat esille nousseet kysymykset.

Älyverkkoforum on nostanut käsiteltäviksi kysymyksiksi:

1. Yhteislaskutukseen liittyvät sopimusjärjestelyt
2. Siirtoa koskevien laskutustietojen toimitus jakeluverkonhaltijalta vähittäismyyjälle
3. Laskutusaikataulut
4. Yhteislaskuun liittyvät asiakasreklamaatiot
5. Vastuut yhteislaskun maksamiseen ja siirron tilityksiin liittyvissä ongelmatilanteissa
6. Mahdolliset asiakkaalta sekä myyjältä tarvittavat vakuusjärjestelyt
7. Ennakkolaskutukseen liittyvät ongelmakohdat
8. Arvonlisäveron käsittely
9. Asiakkaan laskutusosoitteen muuttaminen
10. Sähköveron tilitysvastuu

4.1 Yhteis- ja erillislaskutukseen liittyvät sopimusjärjestelyt

4.1.1 Sähkönmyynti- ja verkkosopimukset

Älyverkkotyöryhmä katsoi, että vastuukysymysten vuoksi asiakkaalla tulee jatkossakin olla verkkopalvelusta erillinen sopimus verkkoyhtiön kanssa. Siten asiakkaalla olisi jatkossakin erillinen sähkönmyyntisopimus sähkönmyyjän kanssa sekä verkkopalvelusopimus jakeluverkonhaltijan kanssa riippumatta siitä, onko asiakkaalla yhteis- vai erillislaskutus.

4.1.2 Myyjän ja jakeluverkonhaltijan väliset sopimukset

Älyverkkotyöryhmä ei raportissaan ottanut erikseen kantaa siihen, tarvitaanko yhteislaskutukseen liittyen myyjän ja jakeluverkonhaltijan välille erillistä sopimusta.

Energivirasto katsoo, että tavoitteena tulisi pitää, että menettelyjen tulee olla kaikilla jakeluverkonhaltijoilla samanlaiset sekä tasapuoliset ja syrjimättömät eri myyjille.

24.3.2021

Energiateollisuuden Asiakaskeskeinen sähkön vähittäismarkkinamalli -raportissa todetaan, ~~ettei-että~~ tarvetta yksittäisten jakeluverkonhaltijoiden ja myyjien välisille sopimuksille ~~ei~~ ole edellyttäen, että yhteislaskutuksen säännöt on riittävän tarkasti määritelty lainsäädännössä ja Energiaviraston antamissa määräyksissä. Työryhmäraportissa todetaan myös, että verkonhaltijan ja myyjän välisten kahdenvälisen sopimusten tarkoittaman verkoston välttäminen olisi myös taloudellista ja varmistaisi yhteislaskutuspalvelun syrjimättömyyttä.

Yhteislaskutuksen edistämisen, toiminnan tehokkuuden sekä eri toimijoiden tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun takia tulisi pyrkiä laatimaan toimintamalli, jossa yhteislaskutukseen liittyen ~~ei olisi erillisiä laadittaisi~~ kahdenvälisiä sopimuksia ~~yksittäisten~~ myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välillä. Kunkin jakeluverkonhaltijan ja myyjän välisten kahdenvälisen sopimusten tarkoittaman verkoston välttäminen olisi myös taloudellista ja varmistaisi yhteislaskutuspalvelun tasapuolisen ja syrjimättömän toteutuksen. Yksittäiset osapuolien väliset sopimukset aiheuttaisivat tarpeetonta hallintoa.

Toimiva malli edellyttää ~~kuitenkin selvät yhteiset ja kaikkia osapuolia sitovaita säännöt säännöttejä~~ myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden oikeuksista ja velvoitteista sekä toimintatavoista yhteislaskutuksessa ja mahdollisissa myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välisissä riita- ja ongelmatilanteissa.

Yhteislaskutusta koskevat myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden oikeudet ja velvoitteet olisi keskeisiltä osin määriteltävä lainsäädännössä. Tarvittaessa lainsäädännössä voitaisiin antaa Energiavirastolle toimivalta antaa niihin liittyviä tarkempia määräyksiä. Energiaviraston toimivaltaan kuuluisi valvoa lainsäädännössä ja viraston antamissa määräyksissä myyjille ja jakeluverkonhaltijoille asetettujen velvoitteiden noudattamista.

Energiateollisuuden työryhmä ehdotti mallia, jossa yhteislaskutukseen liittyvistä myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välisiin oikeuksiin ja velvoitteisiin sekä mahdollisten riita- ja ongelmatilanteiden ratkaisemiseen liittyvistä säännöistä säädettäisiin pelkästään lainsäädännössä ja/tai Energiaviraston antamissa määräyksissä. Ehdotuksen mukaan lainsäädäntöön ja määräyksiin kirjattujen sääntöjen tulisi olla riittävän yksityiskohtaiset. Lainsäädännössä tai Energiaviraston määräyksissä säädetyt velvoitteet olisivat suoraan jakeluverkonhaltijoita ja myyjiä sitovia, jolloin esimerkiksi Energiavirasto voisi valvoa niiden noudattamista. Tämä vaihtoehto edellyttäisi yhteislaskutuksen sääntöjen ja prosessien määrittämistä varsin yksityiskohtaisesti lainsäädännössä ja/tai Energiaviraston määräyksissä. Lisäksi vaihtoehto liittäisi viranomaisten valvontatehtäviä, koska viranomaiset joutuisivat poikkeuksellisesti ratkaisemaan asioita, jotka normaalisti kuuluisivat osapuolten välisiksi muissa riitojenratkaisumenettelyissä ratkaistaviksi.

Toisena vaihtoehtona lainsäädäntöön kirjattujen keskeisten myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välisten oikeuksien ja velvoitteiden lisäksi yhteislaskutukseen liittyvistä käytännön menettelytavoista Yhteiset säännöt voitaisiinsaivat tarkemmin perustua kirjata yleiseen yhteislaskutusta koskevaan puitesopimukseen, johon voitaisiin sisällyttää kirjata lainsäädäntöä ja Energiaviraston määräyksiä tarkemmin yhteislaskutukseen liittyvätistä myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välisetistä käytännön prosesseista, kuten määrääjateista sekä tiedonvaihdon formaatiteista jne. johon — Tarkoitus olisi, että lainsäädännössä velvoitettaisiin kaikkien

24.3.2021

~~jakeluverkonhaltijoiden jakeluverkonhaltijat olisi liityttävään kyseiseen puitesopimukseen. ja, jonka ehdot Energiavirasto voisi vahvistaa sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain nojalla. Lisäksi siihen Lisäksi lainsäädännössä edellytettäisiin, että olisi liityttävä kaikkien niiden myyjien, jotka haluavat tarjota yhteislaskua asiakkaille loppukäyttäjille vähintään jonkun jakeluverkonhaltijan vastuualueella, olisi myös liityttävä kyseiseen puitesopimukseen. Tällöin Energiavirasto voisi valvoa myös kyseisen liittymisveloitteen noudattamista.~~

~~Lisäksi lainsäädännössä tulisi määrittää, minkä tahon tai tahojen vastuulla olisi puitesopimuksen ehtojen valmistelu ja puitesopimusten hallinnointi, kuten ylläpitää rekisteriä siitä, mitkä jakeluverkonhaltijat ja myyjät ovat liittyneet puitesopimukseen. Puitesopimuksen ehtojen valmistelu olisi luontevinta antaa toimialan itsensä tehtäväksi, koska sillä toimialan yritykset ja järjestöt tuntevat käytännön prosessit parhaiten. Tieto puitesopimukseen liittyneistä myyjistä olisi oltava jakeluverkonhaltijoiden käytettävissä, jotta ne voisivat tarkistaa yhteislaskutusmahdollisuuden. Tietoa puitesopimukseen liittyneistä jakeluverkonhaltijoista ja myyjistä voitaisiin ylläpitää esimerkiksi Datahubissa.~~

~~Koska puitesopimukseen liittyminen olisi asetettu lainsäädännössä veloitteeksi, lainsäädännössä tulisi myös määrittää, missä tilanteessa esimerkiksi Energiavirasto voisi päätöksellään kieltää myyjää tarjoamasta yhteislaskutusta määräajaksi (esimerkiksi silloin kun myyjä rikkoo toistuvasti ja merkittävästi yhteislaskutusta koskevia veloitteitaan).~~

~~Energiavirasto vahvistaisi puitesopimuksen ehdot sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain nojalla.~~

~~Energiaviraston toimivaltaan ei lähtökohtaisesti kuuluisi Tässä tapauksessa puitesopimuksen noudattamiseen valvonta, vaan puitesopimuksen noudattamiseen liittyvät yksittäiset myyjien myyjän ja jakeluverkonhaltijoiden jakeluverkonhaltijan väliset riita-asiaterimielisyydet käsiteltäisiin sopimuksen ehdoissa määritellyillä menettelyillä, esimerkiksi yleisessä tuomioistuimessa, mikäli erimielisyyttä ei voida ratkaista keskinäisin neuvotteluin. Ehtojen noudattamisen valvonta ei tällöin lähtökohtaisesti kuuluisi viranomaisten tehtäviin.~~

~~Toisena vaihtoehtona yhteisten sääntöjen laatimiselle olisi Energiateollisuuden työryhmän ehdottama malli, jossa yhteislaskutukseen liittyvistä myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välisiin oikeuksiin ja veloitteisiin sekä mahdollisten riita- ja ongelmatilanteiden ratkaisemiseen liittyvistä säännöistä säädettäisiin riittävällä tarkkuudella lainsäädännössä ja/tai Energiaviraston antamissa myyjä ja jakeluverkonhaltijoita sitovissa määräyksissä. Lainsäädännössä tai Energiaviraston määräyksissä säädetyt veloitteet olisivat jakeluverkonhaltijoita ja myyjiä sitovia, jolloin esimerkiksi viranomaiset voisivat valvoa niiden noudattamista. Tämä vaihtoehto lisäisi siten viranomaisten tehtäviä, ja viranomaiset joutuisivat poikkeuksellisesti ratkaisemaan asioita, jotka normaalisti kuuluisivat osapuolten väliseksi muissa riitojenratkaisumenettelyissä ratkaistaviksi.~~

~~Vaikka päädyttäisiin ns puitesopimusmalliin, saattaa olla tarve säätää lainsäädännössä keskeisistä periaatteista myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välisestä suhteesta yhteislaskutuksessa.~~

24.3.2021

4.1.3 Myyjä koskevat velvoitteet yhteis- ja erillislaskun tarjoamisessa

Älyverkkotyöryhmä on linjannut, että yhteislaskuvaihtoehdon tarjoaminen asiakkaille ~~on-olisi~~ vähittäismyyjille vapaaehtoista. Älyverkkoforum katsoo, että myyjät toimivat kilpailuilla markkinoilla ja voisivat itse päättää, millaista tai millaisia laskutusvaihtoehtoja ne tarjoavat asiakkailleen. Tästä syystä Älyverkkoforum ei näe tarpeelliseksi säätää lainsäädännössä vähittäismyyjille velvoitetta tarjota asiakkaille aina vähintään nimenomaisesti joko yhteislaskuvaihtoehtoa tai erillislaskuvaihtoehtoa.

Myyjä voisi siten halutessaan päättää tarjota asiakkaalle ainoana vaihtoehtona vain erillislaskutusta, jolloin myyjä toimittaa asiakkaalle pelkästään sähkön myynnin osuutta koskevan laskun ja jakeluverkonhaltija puolestaan sähkön jakelua koskevan laskun. Toisaalta vastaavasti lainsäädäntöön ei ole tarvetta estää sitä, että vähittäismyyjä halutessaan voisi myös päättää, että se tekee asiakkaiden kanssa vain sellaisia uusia myyntisopimuksia, joihin sisältyy aina yhteislaskutus.

Koska asiakkaalla on aina mahdollisuus valita haluamansa sähköntoimittaja, asiakas voisi aina lopulta päättää, haluaako tehdä myyntisopimuksen sellaisen myyjän kanssa, joka tarjoaa vain jompaakumpaa laskutusvaihtoehtoa.

~~Asiantuntijakuulemisessa tuli esille, että yhden sähkönsopimuksen (jakelu ja myynti, osto ja pientuotanto), yhden laskun ja yhden yhteydenottopisteen tulisi olla oletuksena kuluttajien tekemissä sähkönsopimuksissa.~~ Edellä olevan perusteella Älyverkkoforum katsoo, että myyjä voisi halutessaan tarjota asiakkailleen tätä yhteislaskua vaihtoehtoa jopa ainoana laskutusvaihtoehtona.

Nykyisin sähkömarkkinalain 87 §:n 3 momentin mukaan toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla loppukäyttäjällä tulee olla mahdollisuus tehdä vähittäismyyjän kanssa sopimus, joka sisältää sähköntoimituksen lisäksi sähkönjakelun sisältämän palvelun ~~(ns sähköntoimitussopimus)~~. Säännöksen on tulkittu tarkoittavan käytännössä velvoitetta toimitusvelvolliselle vähittäismyyjälle tarjota toimitusvelvollisuuden piirissä oleville loppukäyttäjille mahdollisuutta tehdä myyjän kanssa ns. sähkön kokonaistoimitussopimus, joka sisältää sekä sähkön myynnin että jakelun. Tällaisen sähkön kokonaistoimitussopimuksen tehneille loppukäyttäjille käytännössä vähittäismyyjä on myös lähettänyt yhteislaskun.

Asiasta käydyn keskustelun perusteella ei ole nähtävissä erityistä tarvetta säilyttää toimitusvelvolliselle myyjälle velvoitetta tarjota kokonaissähköntoimitussopimusta ja yhteislaskua, joten kyseisestä säännöksestä voitaisiin luopua sääntelyn yksinkertaistamiseksi ja selkeyttämiseksi. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä korostaa, että muilta osin toimitusvelvollisuuteen liittyviä oikeuksia ja velvoitteita olisi arvioitava erikseen omana kokonaisuutena.

4.1.4 Jakeluverkonhaltijoita koskevat velvoitteet mahdollistaa yhteislasku

Älyverkkotyöryhmän linjausten mukaan verkonhaltijan ~~on-olisi~~ mahdollistettava yhteislasku, mikäli vähittäismyyjä ja asiakas näin sopivat.

Tämän pohjalta lainsäädännön ~~n-tasoll~~essä olisi syytä velvoittaa kaikki jakeluverkonhaltijat mahdollistamaan yhteislaskun tarjoaminen kaikille loppukäyttäjille ja myyjille tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin.

24.3.2021

Koska yhteislaskutus olisi tarkoitus käytännössä toteuttaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihtopalvelun eli Datahubin kautta, lainsäädännössä olisi tarpeen rajata yhteislaskutusmahdollisuuden koskevan vain jakeluverkkoon liittyneitä asiakkaita, jotka myös kuuluvat Datahubin piiriin. Jakeluverkonhaltijoita koskevaa velvoitetta ei ~~sen sijaan ole~~ olisi perusteltua ~~tarvetta rajata tätä tarkemmin~~ vain tiettyihin ~~jakeluverkonhaltijan~~ asiakasryhmiin, kuten esim. kuluttaja-asiakkaisiin.

4.1.5 Asiakkaan ja myyjän sopimus yhteis- tai erillislaskutuksesta

Älyverkkotyöryhmän linjausten perusteella asiakas ja vähittäismyyjä voisivat sopia keskenään myyntisopimuksen yhteydessä, toimittaako myyjä asiakkaalle ns. yhteislaskun, joka sisältää sekä myynnin että jakelun osuuden.

Yhteislaskutusta voidaan pitää keskeisenä sopimusehtona, joka edellyttää loppukäyttäjältä nimenomaista tahdonilmausta, joten sähkön myyntisopimusta tehtäessä tulisi asiakkaalta selkeästi varmistaa ja myyntisopimukseen kirjata, että asiakas nimenomaisesti haluaa yhteislaskutuksen. Edelleen tästä syystä myyjä ei voisi yksipuolisesti ilmoittamalla siirtää erillislaskutuksessa olevia asiakkaitaan yhteislaskutukseen, vaan asiakkaan siirtäminen kesken sopimuksen yhteislaskutukseen siirtyminen olisi aina sopimusehtomuutosvaatisi aina asiakkaan nimenomaisen suostumuksen.

Mikäli yhteislaskutuksesta myyntisopimusta tehtäessä ei nimenomaisesti sovita asiakkaan ja myyjän kesken, asiakkaalla ~~on~~ olisi erillislaskutus. Selkeyden vuoksi tarpeelliseksi nähdään kuitenkin kirjata myös tällaisessa tilanteessa myyntisopimukseen ja/tai sopimusehtoihin, että asiakas saa tällöin myyjältä vain sähkön myynnin osuutta koskevan laskun ja että jakelun osuuden laskuttamisesta vastaa jakeluverkonhaltija.

Yhteislaskutuksen edistämiseksi yhteislaskutuksen käyttöönotto ei kuitenkaan saisi edellyttää uuden sähkön myyntisopimuksen tekemistä, vaan sähkönmyyjä voisi ~~tehdä~~ kysyä asiakkailtaan halua siirtyä yhteislaskuun täydentämällä olemassa olevaa myyntisopimusta. Tällöinkin asiakkaiden siirtäminen yhteislaskutukseen ~~on~~ edellyttäisi asiakkaalta aktiivista hyväksyntää ts. myyjä ei voisi automaattisesti siirtää asiakasta yhteislaskutukseen tilanteessa, jos myyjän tiedustellessa asiakkaan halukkuutta asiakas ei vastaa myyjän asettamaan aikatauluun mennessä.

4.1.6 Jakeluverkonhaltijan informointi yhteislaskusta

Mikäli myyjä ja asiakas ovat sopineet yhteislaskusta, myyjän ~~on~~ olisi ilmoitettava tästä asiakkaan jakeluverkonhaltijalle.

Tieto asiakkaalla käytössä olevasta yhteislaskutuksesta voitaisiin daan määritellä ilmoittaa Datahubissa olevissa 1.0:ssa käyttöpaikkaa koskeviin rakenteellisiin tietoihin sopimustiedoissa.

24.3.2021

4.2 Loppukäyttäjää koskevien laskutustietojen toimitus jakeluverkonhaltijalta vähittäismyyjälle

Jakeluverkonhaltijan vastuulla ~~on~~olisi huolehtia siitä, että myyjän ja asiakkaan sovitua yhteislaskusta myyjä saa yhteislaskua varten jakelun maksujen osuutta koskevat laskutustiedot. Älyverkkotyöryhmä on katsonut, että jakeluverkkopalvelun laskutukseen tarvittavat tiedot tulisi olla saatavilla myyjille ~~datahubin~~Datahubin kautta.

Asiantuntijakuulemisissa kävi esille, että Datahub 1.0 version on tarkoitus tukea yhteislaskutusta siten, että Datahub välittää jakeluverkkopalvelun laskusta koskevat laskurivitiedot myyjälle. Laskurivitetietojen välittämisen edellytyksenä on, että jakeluverkonhaltijan osapuolitiedoissa on tieto siitä, salliiko läpilaskutuksen, mikä tulee olemaan myyjien saatavilla ~~datahubista~~Datahubista. Lisäksi myyjän ja jakeluverkonhaltijan tulee ennen laskurivitetietojen toimitusta sopia keskenään tietojen välityksestä ja ilmoittaa osapuolten välinen osapuolivaltuutus laskurivitetoihin ~~datahubin~~Datahubin käyttöliittymällä. Tieto yhteislaskutuksesta kulkee myyjältä jakeluverkonhaltijalle tämän jälkeen Datahubin sopimusprosesseissa (Uuden sopimuksen ilmoitus/sopimuksen tietojen päivitys). Mahdollisia jälkikäteen tehtäviä selvitystilanteita varten olisi myös tärkeää, että Datahub-palveluun jäisivät talteen myös asiakaskohtaiset historiatiedot yhteislaskutussopimuksista.

Laskutusvaiheessa jakeluverkonhaltija ~~toimittaa~~toimittaisi jakelua koskevat laskurivitiedot Datahubin, josta myyjä ~~noutaa~~noutaisi ne yhteislaskua varten. Jakeluverkonhaltijan tehtävänä ~~on~~olisi varmistaa, että oikeat laskurivitiedot lähetetään Datahubin kautta oikealle vastaanottajalle (myyjälle). Lisäksi jakeluverkonhaltija ~~vastaa~~vastaisi laskurivien sisällöstä, koska datahubissa ei validoi~~taisi~~taisi laskurivitetietojen sisältöä tältä osin. Datahub validoisi ainoastaan sen, että sanoman vastaanottoon tarvittavat osapuolivaltuutukset ovat kunnossa.

Tämän perusteella ~~on~~olisi tarpeellista määrittää lainsäädäntöön, että jakeluverkonhaltijoiden ~~on~~velvollisuutena olisi ~~toimitettava~~toimittaa yhteislaskutusta varten yhteislaskun valinneiden loppukäyttäjien jakelumaksuja koskevat laskurivitiedot Datahubiin kalenterikuukausittain. Tällöin Energiavirasto voisi valvoa velvoitteen toteutumista.

Asiantuntijakuulemisissa tuli myös esille, että loppukäyttäjien pitäisi pystyä näkemään laskullaan sähkön kokonaiskustannukset laskutusjakson ajalta. Käytännön toteutusta helpottaisi tämä edellyttäisi käytännössä, että verkkotariffien hintakomponentit olisi harmonisoitu ja myyjien automaattisesti haettavissa Datahubista. Datahubissa on tarkoitus olla myyjien saatavilla verkkopalvelutuotteiden osalta tuote- ja hintatiedot, joita myyjä voi hyödyntää yhteislaskutuksessa muilla kuin tehotariffiasiakkailla. Lisäksi kuulemisissa ~~on~~tuotutuotiin esille, että loppukäyttäjien, vähittäismyyjien tai loppukäyttäjän valtuuttamien tahojen pitäisi pystyä optimoimaan ja ohjaamaan loppukäyttäjien sähkönkäyttöä kokonaiskustannusten kannalta.

Datahubin jatkokehitys tältä osin ~~on~~olisi tarpeellista. Tällöin esimerkiksi mahdolliset asiakkaan valtuuttamat muut tahot voisivat saada Datahubista mm. laskurivitetietojen lisäksi jakelun maksujen hintakomponentit määräytymisperusteineen ja laskutustiedot siten, että asiakas, myyjä tai asiakkaan valtuuttama taho voisivat

24.3.2021

paremmin optimoida asiakkaan sähkön käyttöä kokonaiskustannusten kannalta ja hyödyntää mm. kulutusjoustoja

Datahubin jatkokehitystä ~~tarvitaan~~ saatetaan tarvita mm. tehotariffeihin liittyen. Älyverkkoforum on asettanut erillisen alatyöryhmän selvittämään jakelun tehotariffien harmonisointia. Erikseen olisi vielä selvitettävä, voitaisiinko harmonisoidut tehomaksujen rakennetta ja määräytymisperusteita koskevat tiedot ilmoittaa jo Datahub 1.0 version tietokentissä vai edellyttääkö tehomaksujen harmonisointi Datahubin muuttamista. ~~Harmonisoinnin tulokset tulisi ottaa huomioon Datahubin seuraavissa versioissa.~~ Lisäksi olisi pohdittava, tulisiko Datahubin tehdä jotain laskentaa laskutukseen liittyen vai tehtäisiinkö laskutukseen liittyvät laskennat yhtiöiden omilla järjestelmissä.

Helmikuussa 2022 käyttöön otettavan Datahub 1.0 version ominaisuudet on jo lyöty lukkoon ja seuraava versio 2.0 on odotettavissa vuonna 2024.

4.3 Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän väliset laskutusaikataulut

Energiateollisuuden Asiakaskeskeinen vähittäismarkkinamalli -työryhmä on käsitellyt laskutusprosessia siltä osin, kuinka vähittäismyyjän tulisi tilittää yhteislaskun jakelun maksuja koskeva osuus jakeluverkonhaltijalle.

Raportissa esitetään suosituksena, että jakeluverkonhaltijan laskutus vähittäismyyjälle perustuisi aina kalenterikuukauden pituisiin laskutusjaksoihin. Jakeluverkonhaltija lähettäisi verkkoalueellaan oleville yhteislaskutusta hoitaville vähittäismyyjille ns päälaskun, joka muodostuisi kaikista verkkoalueella olevien vähittäismyyjän yhteislaskutuksessa olevien loppukäyttäjien jakelun maksujen osuuksista. Tarvittaessa päälaskuille voitaisiin liittää edellisiä laskuja koskevia korjauksia. Jakeluverkonhaltija lähettää yhden tai useamman päälaskun liitteineen myyjälle, viimeistään aina seuraavan kuukauden 15. päivänä.

Energiateollisuuden työryhmä esitti, että vähittäismyyjän tulisi maksaa päälaskut 21 päivän maksuajassa jakeluverkonhaltijan laskun lähettämisestä. Reklamointiaikaa myyjällä olisi kahdeksan päivää.

Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välisistä laskutus- ja maksuaikatauluista olisi tarkoituksenmukaisinta määrätä yhteislaskutusta koskevassa ns-puitesopimuksessa.

4.4 Yhteislaskun laskutusaikataulut

Vähittäismyyjän ja loppuasiakkaan välisestä laskutus- ja maksuaikataulusta yhteislaskutuksessa ei ole tarvetta sääntelyllä määrittää nykyistä tarkemmin. Sähkömarkkinalain 69 §:n 1 momentin mukaan vähittäismyyjän on laskutettava loppukäyttäjälle toimitettu sähkö tosiasiallisen kulutuksen perusteella vähintään neljä kertaa vuodessa.

24.3.2021

Myyjä voisi vapailla markkinoilla halutessaan sopia asiakkaan kanssa tätä tiheämmästä aikataulusta. Vaikka jakeluverkonhaltija toimittaa Datahubin kautta laskurivitiedot sekä ~~ns~~-päälaskun myyjälle kalenterikuukausittain, myyjä voisi oman harkintansa mukaan ~~soveltaa sopia loppukäyttäjää loppukäyttäjän kanssa, että~~ yhteislaskun lähettämässä loppukäyttäjälle ja yhteislaskun eräpäivissä sovelletaan tästä poikkeavaa rytmiä.

4.5 Laskutukseen liittyvät asiakasreklamaatiot

Asiakaskeskeisessä vähittäismarkkinamallissa tavoitteena olisii, että loppukäyttäjälle olisi yksi kontaktipiste yleisimmissä hänen sähkötoimitustaan koskevilla asioissa. Tämän perusteella yhteislaskuun, kuten laskun oikeellisuuteen, liittyvien asiakasreklamaatioiden tulisi mennä ensisijaisesti vähittäismyyjän käsiteltäväksi.

Mikäli reklamaatiot liittyvät sellaisiin laskun tietoihin, joitahin vähittäismyyjä ei voi tarkistaa, kuten mm. mittausvirheet, vähittäismyyjien olisi siirrettävä asiakkailta saamansa reklamaatio edelleen jakeluverkonhaltijan käsiteltäväksi.

Asiakasnäkökulma olisi kuitenkin syytä ottaa huomioon myyjän ja jakeluverkonhaltijoiden välisten prosessien tarkemmassa suunnittelussa. Prosessien suunnittelussa on myös huomattava sähkömarkkinadirektiivin (EU) 2019/944 10 artiklan 9 kohta, jonka mukaan loppuasiakkailla on oikeus toimittajiltaan saamansa palvelun ja valitusten käsittelyn hyvään tasoon. Lisäksi toimittajien on käsiteltävä valitukset yksinkertaisesti, oikeudenmukaisesti ja ripeästi. Tästä syystä toimialalla voitaisiin määrittää suositus asiakkaiden palvelupyyntöjen ja -prosessien yleisestä palvelutasovaatimuksesta (SLA) onnistuneen palvelukokemuksen varmistamiseksi. Tarvittaessa palvelutasovaatimuksesta voitaisiin kirjata puitesopimukseen.

4.6 Yhteislaskun maksamiseen liittyvät ongelmatilanteet, luottotappiot ja loppukäyttäjältä vaadittavat vakuudet

~~Tässä tilanteessa on olisi ratkaistava, mitkä olisivat vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan vastuut ja velvollisuudet.~~

Tavoitteena tulisi olla, että laskutuksesta aiheutuvat kustannukset ja riskit eri osapuolille säilyisivät lähes samansuuruisina sekä erillis- että yhteislaskutus-vaihtoehtoissa. Erilaisten roolien takia tätä tavoitetta ei voida kuitenkaan täysin toteuttaa. Tästä syystä tulisi pyrkiä löytämään ratkaisut, joissa kustannusten ja riskien siirtymiset osapuolten välillä olisivat mahdollisimman pieniä.

Asiassa on ensinnäkin ratkaistava, kenen vastuulla ~~on~~olisivat maksamattomiin laskuihin liittyvien muistutusten lähettäminen, mahdollisten perintätoimien käynnistäminen sekä sähköön toimituksen/jakelun keskeyttämiseen liittyvien varoitusten ja ilmoitusten lähettäminen loppukäyttäjälle.

~~Asiassa on~~kkuulemisissa ja Älyverkkoforumin keskusteluissa on tullut esille kaksi vaihtoehtoista toimintamallia:

24.3.2021

1. Vähittäismyyjä ~~vastaa~~-~~vastaisi~~ maksamattomaan yhteislaskuun liittyvistä muistutuksista, perintätoimista sekä katkaisuvaroituksen lähettämisestä loppukäyttäjälle
2. Vähittäismyyjä ~~vastaa~~-~~vastaisi~~ maksamattomaan yhteislaskuun liittyvän muistutuksen lähettämisestä, mutta muistutuksen jälkeen perintätoimista ja katkaisuvaroituksen lähettämisestä myyjä ja jakeluverkonhaltija vastaisivat kumpikin omalta osaltaan.

Kummassakin vaihtoehdossa vähittäismyyjä vastaisi maksamattomaan yhteislaskuun liittyvän maksumuistutuksen lähettämisestä loppukäyttäjälle.

~~Älyverkkoforumissa kumpaakin vaihtoehtoa pidettiin sinänsä mahdollisena.~~

Vaihtoehdossa 1 maksumuistutuksen lähettämisen jälkeen ~~kin~~ vähittäismyyjän vas-
tuulla olisi edelleen ~~vastuussa~~ huolehtia tarvittaessa koko yhteislaskuun ~~laskuun~~ liittyvästä perinnästä loppukäyttäjältä. Lisäksi vähittäismyyjä vastaisi myös ennen sähkömarkkinalain 103 §:n mukaisen sähkön toimituksen ja sähkönjakelun keskeyttämistä ~~tapahtuvasta~~-koskevan katkaisuvaroituksen lähettämisestä loppukäyttäjälle.

Vaihtoehdossa 2 vähittäismyyjä ~~n~~ vastaisi maksumuistutuksen lähettämisen jälkeen ainoastaan yhteislaskuun sisältyvään myynnin osuuteen liittyvistä perintätoimista sekä tarvittaessa katkaisuvaroituksen lähettämisestä loppukäyttäjälle maksamattoman myynnin osuuden perusteella. Sen sijaan myyjän vastuu huolehtia yhteislaskun jakelua koskevaan osuuteen kohdistuvista perintätoimista päättyisi maksumuistutuksen lähettämisen jälkeen.

~~Älyverkkoforumissa kumpaakin vaihtoehtoa pidettiin sinänsä mahdollisena.~~

Asiassa on ~~kuitenkin~~ huomioitava, että yhteislaskutusmallissa vähittäismyyjä toimii lähtökohtaisesti asiakkaan yhteyispisteenä. Tällöin myös yhteislaskun maksamattomuuteen liittyvissä ongelmatapauksissa myyjä olisi luontevin ja asiakkaiden kan-
nalta selkein taho hoitamaan koko yhteislaskua koskevat muistutus-, perintä- ja katkaisuvaroituksen lähettämisprosessit loppukäyttäjää kohtaan ensimmäisen vaihtoehdon mukaisesti. Tämä tavoite ei toteudu vaihtoehdossa 2.

Asiakkaan kannalta saattaa myös olla sekavaa, mikäli yhteislaskun ja sitä koskevan muistutuksen saamisen jälkeen siihen liittyvistä saatavista perintäkirjeitätoimia ja katkaisuvaroituksia lähettäisi useita eri tahoja mahdollisesti jopa samanaikaisesti. Tällöin asiakkaalle hänen oma laskutilanteensa ei myöskään näkyisi kovinkaan selkeänä.

Vaihtoehdossa ~~n~~ 2 ~~kehddalla~~ mahdolliseksi ongelmiksi muodostuisivat myyjän ja jakeluverkonhaltijan välisessä tiedonvaihdossa tapahtuvat epäselvyydet, mikäli myyjä ei ~~vastaa~~-~~vastaisi~~ kaikista yhteislaskutukseen liittyvistä muistutus- ja perintäprosesseista. Lisäksi vaihtoehto edellyttäisi selvitystä mallin kirjanpidollisesta toteutettavuudesta. Jakelun maksuihin perustuvan saatavan palauttaminen verkon järjestelmiin vaatisi tietojärjestelmien kehittämistä.

Vaihtoehtojen väliseen arviointiin vaikuttaa osaltaan Älyverkkotyöryhmän linjaus siitä, että loppukäyttäjällä olisi jatkossakin erillinen sähkönmyyntisopimus

24.3.2021

sähkönmyyjän kanssa sekä verkkopalvelusopimus jakeluverkonhaltijan kanssa riippumatta siitä, onko loppukäyttäjällä valittuna yhteis- vai erillislaskutus.

Loppukäyttäjän jättäessä maksamatta yhteislaskua hän jättää suorittamatta jakelun maksuja koskevia maksuvelvoitteita, joiden-joihin liittyvistä toimenpiteistä, kuten laskutuksesta, maksujen suorittamisesta sekä verkkopalvelun keskeyttämisestä, on sovittu loppukäyttäjän ja jakeluverkonhaltijan välisessä verkkopalvelusopimuksessa. Vaihtoehto 1: ssä asiakas ja myyjä voisivat sopia myös näistä asioista. Tällöin edellyttäisi siinä tapauksessa, että yleisiin verkkopalvelusopimuksessa verkkopalveluehtoihin tulisi lisätä, että verkkopalveluehtojen laskutusta koskevia kohtia sovellettaisiin vain, mikäli myyjä ja asiakas eivät ole muuta sopineet yhteislaskutustilanteessamahdollistetaan, että asiakkaan ja myyjän sopiessa yhteislaskutuksesta myyjä voi hoitaa myös näitä verkkopalvelusopimukseen sisältyviä toimenpiteitä loppukäyttäjää kohtaan.

Vaihtoehtojen arviointiin liittyy myös se, miten loppukäyttäjän maksamattomasta yhteislaskusta syntyvät luottotappiot kohdistuisivat myyjän ja jakeluverkonhaltijan kesken: kohdistuisivatko yhteislaskuun liittyvät luottotappiot kokonaisuudessaan vähittäismyyjälle vai kohdistuisiko vähittäismyyjälle luottotappiot vain myyntiä koskevalta osuudelta ja jakeluverkonhaltijalle jakelun maksuja koskevalta osuudelta.

Mikäli myyjä olisi vaihtoehdon 1 mukaisesti vastuussa koko yhteislaskuun liittyvistä muistutus-, perintä- ja katkaisuvaroituksen lähettämisprosesseista, olisi kuitenkin loogisempaa, että myyjä vastaisi myös yhteislaskuun liittyvistä luottotappiosta sekä myynnin että jakelun maksujen osalta.

Mikäli myyjä olisi vaihtoehdon 1 mukaisesti vastuussa koko yhteislaskuun liittyvistä muistutus-, perintä- ja katkaisuvaroituksen lähettämisprosesseista, mutta jakeluverkonhaltija edelleen kantaisi luottotappiot maksamattomasta jakelun osuudesta, tilanne olisi jakeluverkonhaltijan kannalta hankala. Tällöin jakeluverkonhaltija joutuisi luottamaan, että myyjä on toiminut perintätoimissa riittävän tehokkaasti. Muutoin jakeluverkonhaltija joutuisi kantamaan jakelun osuuden maksamiseen liittyvän luottotappioriskin ilman, että se voisi itse omilla toimenpiteillään vaikuttaa riskiä pienentävästi. Lisäksi tämä edellyttäisi yksityiskohtaista sääntelyä laskutus- ja perintätoimista sekä maksujen kohdentamisista.

Mikäli jakeluverkonhaltija olisi vaihtoehto 2:n mukaisesti vastuussa yhteislaskun jakelun osuutta koskevistä perintä- ja katkaisuvaroituksen lähettämisprosesseista, jakeluverkonhaltija olisi loogisesti edelleen vastuussa myös yhteislaskun jakelun osuuden maksamiseen liittyvistä luottotappiosta.

Mikäli loppukäyttäjistä aiheutuvat luottotappiot yhteislaskutilanteessa jäisivät yksinomaan vähittäismyyjän vastuulle, tämä pienentäisi jakeluverkonhaltijoille loppukäyttäjistä aiheutuvaa luottotappioriskiä verrattuna kahden laskun vaihtoehtoon ja vastaavasti nostaisi vähittäismyyjien luottotappioriskiä.

Koska yhteislaskun tarjoaminen ~~on~~ olisi myyjille vapaaehtoista, tämä vaihtoehto 1 sekä siinä yhteislaskuun liittyvien luottotappioiden jääminen yksinomaan myyjälle voisi vähentää vähittäismyyjien halukkuutta tarjota yhteislaskua sellaisille loppukäyttäjille, joista voisi aiheutua luottotappioita. -Tästä syystä tulisi varmistaa, että

24.3.2021

myyjällä olisi mahdollisuudet rajoittaa ylimääräisten luottotappioiden syntyä yhteislaskutuksen osalta. Tämä edellyttäisi myyjille riittäviä mahdollisuuksia pyytää asiakkailta vakuuksia sekä riittävien sähkön toimituksen katkaisuvaltuuksien varmistamista.

Kolmas vaihtoehtojen arviointiin liittyvä tekijä ovat loppukäyttäjältä vaadittavat vakuudet ja ennakkomaksut sekä niiden käyttäminen saatavien maksamiseen. Yleis-~~ten~~ Sähkönmyyntisähkönmyynti- ja verkkopalveluehtojen perusteella vähittäismyyjä ja jakeluverkonhaltija voivat tarvittaessa verkkopalvelu- tai myyntisopimusta tehtäessä tai sen aikana vaatia loppukäyttäjältä vakuutta tai ennakkomaksua sopimukseen perustuvien saatavien maksamisesta. Vähittäismyyjä vastaa vakuuden tai ennakkomaksun vaatimisesta ainoastaan myyntisopimukseen perustuvien saatavien osalta ja jakeluverkonhaltija verkkopalvelusopimukseen perustuvien saatavien osalta.

Loppukäyttäjän maksamasta vakuudesta tai ennakkomaksusta verkkopalvelusopimukseen perustuvien saatavien maksamista varten sovitaan loppukäyttäjän ja jakeluverkonhaltijan välisessä verkkopalvelusopimuksessa. Älyverkkotyöryhmän linjauksen mukaisesti tarkoitus on, että loppukäyttäjän sopimus vähittäismyyjän kanssa siirtymisestä yhteislaskutukseen (tai yhteislaskutuksen päättymisestä) koskee vain loppukäyttäjän ja myyjän välistä myyntisopimusta ja sillä ei ~~ole~~olisi vaikutusta loppukäyttäjän ja jakeluverkonhaltijan väliseen verkkopalvelusopimukseen. Näin ollen loppukäyttäjän siirtymisellä yhteislaskutukseen ei ~~ole~~olisi vaikutusta jakeluverkonhaltijan loppukäyttäjältä vaatimaan vakuuteen tai ennakkomaksuun.

Sinänsä kahden sopimuksen malli ei estä sitä, että myyjä ei voisi pyytää loppukäyttäjältä vakuutta myös jakelun maksujen osuuden osalta, jos vakuuden vaatimisen edellytykset muutoin täyttyvät. Tällöin kuitenkin jakeluverkonhaltija ei voisi samanaikaisesti vaatia vakuutta samalta loppukäyttäjältä verkkopalvelun osalta.

~~Yleisiä~~ Verkkopalveluehtoja tulisi tällöin muuttaa niin, että yhteislaskutustilanteissa jakeluverkonhaltija ei saisi pyytää vakuutta loppukäyttäjältä, vaan myyjä voisi pyytää vakuutta jakeluverkonhaltijan sijaan. Tämä soveltuisi sellaisenaan uusiin sopimuksiin. Tällöin uusissa sopimuksissa myyjällä olisi oikeus vaatia suoraan vakuutta koko yhteislaskun osalta.

Tämän lisäksi pitäisi pohtia, miten toimitaan muutostilanteessa, kun jakeluverkonhaltijalla on sisällä loppukäyttäjän antama vakuus tai ennakkomaksu.7 Vaihtoehtoina tällöin olisivat:

- 1) jakeluverkonhaltija palauttaisi vakuuden takaisin loppukäyttäjälle;
- 2) jakeluverkonhaltija siirtäisi vakuuden myyjälle; tai
- 3) jakeluverkonhaltija ilmoittaisi vakuuden summan myyjälle ja myyjällä olisi oikeus käyttää kyseistä vakuutta samalla tavoin kuin jakeluverkonhaltija.

Koska jakelun maksujen maksamiseen liittyvä vakuus tai ennakkomaksu perustuu verkkopalvelusopimukseen, myyjä ei voi lähteä itse vaatimaan loppukäyttäjältä kyseisiä vakuuksia tai ennakkomaksuja. Tarkoituksenmukaisena ei asiakkaan kannalta voida myöskään pitää ensimmäistä vaihtoehtoamenettelyä, jossa

24.3.2021

loppukäyttäjän siirtyessä yhteislaskutukseen jakeluverkonhaltija palauttaisi loppukäyttäjälle verkkopalvelusopimukseen perustuvien saatavien maksamista varten käyttäjän maksaman-antaman vakuuden tai maksaman ennakkomaksun ja saman-aikaisesti myyjä vaatisi välittömästi ne-vakuuden tai ennakkomaksun loppukäyttäjältä uudestaan itselleen. Sinänsä tilanteessa, jossa jakeluverkonhaltijalla ei ole enää sisällä asiakkaan antamaa vakuutta tai ennakkomaksua, myyjällä tulisi kuitenkin olla mahdollisuus ehtojen täytyessä vaatia vakuus tai ennakkomaksu koko yhteislaskun osalta.

~~Siten, Mikäli jakeluverkonhaltijalla on sisällä loppukäyttäjän antama vakuus tai ennakkomaksu, edellä kuvattuja vaihtoehtoja 2 ja 3 olisi syytä jatkotarkastellussamikäli myyjä vastaisi luottotappiosta koko yhteislaskuun liittyvien saatavien osalta, myyjällä tulisi tarvittaessa olla mahdollisuus suoraan käyttää jakeluverkonhaltijan loppukäyttäjältä saamaa vakuutta tai ennakkomaksua saataviensa maksamista varten siltä osin kuin saatavat koskevat yhteislaskun jakelun maksujen osuutta.~~

~~Tässä Tällöin tilanteessa jakeluverkonhaltija olisi jo arvioinut arvioisi verkkopalvelusopimukseen perustuvan vakuuden tai ennakkomaksun vaatimisen loppukäyttäjältä samalla tavoin riippumatta siitä, onko loppukäyttäjä yhteislaskutuksessa vai ei. Vakuuden siirtäminen myyjälle yhteislaskutuksessa tai myyjän mahdollisuus käyttää verkonhaltijalla olevaa vakuutta myös jakelun maksujen osuudelta tulisi varmistaa vielä myös yleisiä sopimusehtoja muuttamalla.~~

~~Mikäli loppukäyttäjistä aiheutuvat luottotappiot yhteislaskutilanteessa jäisivät yksinomaan vähittäismyyjän vastuulle, tämä pienentäisi jakeluverkonhaltijoille loppukäyttäjistä aiheutuvaa luottotappioriskiä verrattuna kahden laskun vaihtoehtoon ja vastaavasti nostaisi vähittäismyyjien luottotappioriskiä. Tämä edelleen voisi vaikuttaa vähittäismyyjien halukkuuteen tarjota yhteislaskua etenkin sellaisille loppukäyttäjille, joista voisi aiheutua luottotappioita.~~

Energiateollisuus on esittänyt, että vaihtoehto 1:n tilanteessa olisi vielä tarkemmin selvitettävä toimituksen uudelleenkytkentään liittyvät osapuolten väliset oikeudet ja velvollisuudet, mikäli toimitus käyttöpaikkaan on myyjän pyynnöstä katkaistu suorittamattomien yhteislaskun maksujen takia ja asiakas haluaisi tällöin vaihtaa käyttöpaikan sähkön myyjää. Energiateollisuus on esittänyt, että uudelleenkytkentää kyseiseen käyttöpaikkaan ei tällöin tulisi suorittaa ennen kuin asiakas on maksanut vanhalle sähkön myyjälle kaikki saatavansa. Tämä tarkoittaisi, että tällaisessa tilanteessa vanhalla myyjällä olisi oikeus estää myyjänvaihdon jälkeinen toimituksen uudelleenkytkentä. Erillislaskutilanteessa jakeluverkonhaltijan ei tarvitse kytkeä asiakkaan toimitusta myyjänvaihdon jälkeen, jos asiakkaalla on maksamattomia jakelun maksuihin perustuvia jakeluverkonhaltijan saatavia asiakkaalta. Energiateollisuus on esittänyt, että tätä periaatetta pitäisi soveltaa myös yhteislaskutuksessa, jotta myyjän asema ei kohtuuttomasti heikkene myyjän vastatessa myös jakelun maksuihin liittyvistä luottotappioista. Energiateollisuuden ehdotuksen arvioinnissa on kuitenkin huomattava, että tuolloin asiakkaan ja vanhan myyjän välinen sopimus sähkön toimituksesta suhde ei olisi enää voimassa ja vanha myyjä käytännössä rajoittaisi sähkön toimittajan vaihtoa ja uuden toimituksen aloittamista. Tämän asian osalta olisikin ensisijaisemmin tarkasteltava muita vaihtoehtoja, kuten loppukäyttäjiltä vaadittavia vakuuksia. Lisäksi on huomattava, että

24.3.2021

myyjä voisi viimekädessä harkita, mille asiakkaille tarjoaisi yhteislaskua, ja siten pyrkiä rajoittamaan luottotappioriskejään.

Edellä olevan perusteella johtopäätöksenä voidaan todeta, että yhteislaskumallin toimivuuden kannalta myyjän olisi oltava vastuussa koko yhteislaskua koskevista muistutus-, perintä- sekä katkaisuvaroituksen lähettämisprosesseista loppukäyttäjää kohtaan. Lisäksi maksamattomista yhteislaskuista aiheutuvat luottotappiot jäisivät myyjän vastuulle. Myyjän oikeudesta huolehtia myös verkkopalvelusopimukseen perustuvien maksujen perintä- ja verkkopalvelun katkaisutoimista yhteislaskustilanteissa tulisi mainita verkkopalvelusopimuksessa.

Esitetty toimintamalli siirtää-siirtäisi loppukäyttäjien maksuvelvollisuuden laiminlyönteihin liittyviä riskejä jakeluverkonhaltijoilta myyjille. Toimintamalli voisi myös vaikuttaa myyjien halukkuuteen tarjota yhteislaskua sellaisille loppukäyttäjille, joista voi syntyä luottotappioita. Vähittäismyyjille siirtyvien riskien pienentämiseksi tarvitaan-tarvittaisiin verkkopalvelusopimukseen kirjatut menettelyt, joiden mukaisesti myyjällä on-olisi oikeus käyttää jakeluverkonhaltijan loppukäyttäjältä vaatimaa vakuutta tai ennakkomaksua yhteislaskun jakelun maksun osuutta koskeviin saataviinsa.

Malli pienentää-pienentäisi jakeluverkonhaltijoiden liiketoimintariskejä etenkin, mikäli loppukäyttäjät siirty~~isi~~ivät suuremmassa määrin yhteislaskutukseen. Energiaviraston vastuulla on erikseen arvioida, miten pienentynyt riski on tarpeen huomioida jakeluverkkotoiminnan valvontamallissa.

4.7 Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välisiin tilitykseen liittyvät ongelmat, luottotappioriskit ja vakuudet

Energiateollisuuden työryhmän suositus lähti mallista, jossa jakeluverkonhaltija lähettäisi vähittäismyyjälle päälaskun, joka muodostuisi kaikista verkkoalueella olevien vähittäismyyjän yhteislaskutuksessa olevien loppukäyttäjien jakelun maksujen osuuksista. Mahdolliset ongelmatilanteet voisivat syntyä silloin, mikäli myyjä haluaa riitauttaa ns-päälaskun tai ei-hoidalaiminlyö ns-päälaskun maksamista-maksamisen jakeluverkonhaltijalle.

Tältä osin Energiateollisuuden työryhmä suositteli, jollei verkonhaltijan tilille tule vähittäismyyjältä suoritusta ns. päälaskusta eräpäivään mennessä, jakeluverkonhaltija lähettäisi vähittäismyyjälle heti eräpäivän jälkeen muistutuksen, joka olisi samalla keskeytysvaroitusta. Vähittäismyyjällä olisi reagointiaikaa kolme pankkipäivää sähköisesti lähetetystä muistutuksesta. Jollei verkonhaltija saa-saisi maksua tuossa ajassa, verkonhaltija keskeyttäisi kyseisen myyjän yhteislaskupalvelun kyseisen verkon vastuualueella datahubille-Datahubille tehtävillä ilmoituksilla. Laskutusvastuu vaihtuisi yhteislaskutuspalvelun päättymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Yhteislaskutukseen siirryttäessä jakeluverkonhaltijoiden näkökulmasta mahdollinen luottotappioriski voisi syntyä silloin, kun vähittäismyyjä ei-hoidalaiminlöisi yhteislaskuun sisältyviä-sisältyvien jakelun maksujen osuutta-osuuttaden koskevia koskevat tilityksiä-tilitykset jakeluverkonhaltijalle.

24.3.2021

Energiateollisuuden työryhmämuistiossa sekä Älyverkkoforumin kuulemisissa on käsitelty, miten jakeluverkonhaltijat voisivat hallita päälaskuun perustuvien saatavien saamiseen liittyviä luottotappioriskejä.

Energiateollisuuden työryhmä on ehdottanut, että verkonhaltijan saatavien turvaamiseksi kaikkien vähittäismyyjien ~~tulee tulisi~~ luovuttaa, esimerkiksi Energiaviraston määräyksessä esitettävällä laskukaavalla määritettävän ~~suurimien~~ suuruisen, turvaavan ~~vakuus-vakuuden~~ (esim. pankkitakaus). Vakuuden määrä tulisi määrittää kuukausittain suhteessa myynnin volyymiin sekä aikaan, joka kuluu laskutusjakson alusta siihen hetkeen, kun säädetyssä aikataulussa laskuttava ja huomauttava jakeluverkonhaltija voisi keskeyttää yhteislaskutuspalvelun. Käytännössä tämä työryhmän ehdotusten pohjalta tarkoittaisi kolmea kuukautta. Työryhmä ehdotti, että syrjivien vaikutusten välttämiseksi vakuus tulisi pyytää kaikilta yhteislaskuttavilta vähittäismyyjiltä.

Asiantuntijakuulemisessa on vakuuksien ohella nostettu esille myös pankkimaailmassa käytössä olevat ~~vakavaraisuusvaatimuksi~~ vakavaraisuusvaatimukset, talletussuojarahasto sekä eriyttämisvaatimukset, joiden perusteella myyjä saisi siirtää yhteislaskuista saamistaan maksuista ainoastaan myynnin osuuden kassansa ja jakelun osuuden myyjän tulisi siirtää esim. erilliselle tilille.

Vähittäismyyjille asetettavat vakuus- ja vakavaraisuusvaatimukset voisivat karsia yhteislasku~~tukse~~n piiristä vähittäismyyjiä, joiden vakavaraisuus on heikko. Koska yhteislaskun tarjoaminen ~~on~~ olisi vähittäismyyjille vapaaehtoista, tässä tilanteessa vakavaraisuudeltaan heikommät vähittäismyyjät eivät kenties edes tarjoaisi loppukäyttäjille yhteislaskun mahdollisuutta.

Talletussuojarahaston tyyppinen järjestely ei sopisi kovinkaan hyvin tämän tyyppiin tilanteeseen, koska sen tarkoituksena on turvata tallettajien saamia. Tämän tyyppisen järjestelyn käyttäminen jakeluverkonhaltijoiden saatavien turvaamiseksi tarkoittaisi, että kaikki vähittäismyyjät olisivat yhteisvastuullisesti rahastomaksujen kautta turvaamassa sitä tilannetta, jossa jokin vähittäismyyjä ei saisi hoidettua jakeluverkonhaltijoille niille kuluvia maksuja.

Näiden kysymysten kannalta on keskeistä, onko myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välillä sopimus yhteislaskutukseen liittyen. Asiasta on todettu tämän muistion luvussa 4.1.2.

Energiateollisuuden työryhmän ehdotuksessa vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välillä ei olisi tarkoitus tehdä sopimusta yhteislaskutukseen liittyen. ~~Tällaisessa mallissa~~ Ehdotuksessa jakeluverkonhaltijan vähittäismyyjälle lähetettävästä päälaskusta, sen maksamisesta sekä siihen liittyvistä reklamaatio-, muistutus- ja perintäprosesseista tulisi säätää lainsäädännössä. Lainsäädännössä tulisi tällöin myös säätää mahdollisista vähittäismyyjien antamista vakuuksista jakeluverkonhaltijoille.

Toinen vaihtoehto olisi yleinen yhteislaskutusta koskeva jakeluverkonhaltijoiden ja myyjien välinen puitesopimus, johon kaikkien jakeluverkonhaltijoiden olisi liityttävä ja jota koskevat sopimusehdot Energiaviraston olisi vahvistettava. Lisäksi siihen olisi liityttävä niiden myyjien, jotka haluavat tarjota yhteislaskua asiakkaille vähintään jonkun jakeluverkonhaltijan alueella. Kyseisessä sopimuksessa olisi kirjattuna

24.3.2021

päälaskuun liittyvät reklamaatio-, muistutus ja perintäprosessit, myyjiltä vaadittavista yhteislaskutukseen perustuvista vakuuksista sekä myyjän ja jakeluverkonhaltijan välisten riitojen ratkaisumenettelyt.

Mahdollinen vakuusjärjestely olisi tarkoituksenmukaisinta hoitaa keskitetysti. Tällöin kutakin myyjää koskeva vakuusvaade laskettaisiin yhdenmukaisesti ottaen huomioon kaikkien jakeluverkonhaltijoiden alueella olevat kyseisellä myyjällä yhteislaskutuksessa olevat loppukäyttäjät. Vakuuden laskentaa koskevat periaatteet olisi ~~vat~~ määritelty puitesopimuksessa.

Energiateollisuuden työryhmän raportissa oli myös väläytetty mallia, jossa vakuusvaatimusten laskeminen sekä vakuuksien hallinnointi olisi viranomaisen, kuten Energiaviraston tehtävä. Energiaviraston roolina on kuitenkin toimia valvovana viranomaisena, joten jakeluverkonhaltijoiden saatavien turvaamiseksi asetettavien vakuuksien suuruuden laskeminen ja vakuuksien hallinnointi ei sovellu valvontaviranomaisen tehtäviin.

Koska ~~tällaisessa vakuusjärjestelyssä kyseessä on olisi peremmiltään kyse~~ jakeluverkonhaltijoiden saatavien turvaamiseksi tehtävästä järjestelystä, kaikki jakeluverkonhaltijat olisivat yhdessä vastuussa tällaisen järjestelyn rakentamisesta ja ylläpidosta sekä siitä aiheutuvista kustannuksista. ~~Kyseinen Järjestelyssä yksi~~ taho hoitaisi puitesopimuksen nojalla jakeluverkonhaltijoille keskitetysti vakuuksiin liittyvän palvelun. Kyseinen jakeluverkonhaltijoiden yhteinen taho olisi myös luonteva hoitamaan vakuuksien hallinnoinnin. ~~Kyseinen taho toimisi monopoliluonteisesti, joten asiaa tulisi arvioida myös Tältä osin on vielä arvioita~~ kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta.

Älyverkkotyöryhmän linjausten mukaan jakeluverkonhaltijoilla olisi lainsäädäntöön perustuva velvollisuus mahdollistaa yhteislaskutus myyjille ja asiakkaille näiden niin halutessa. ~~Jakeluverkonhaltijoita koskevan lakisääteisen velvoitteen takia Lainsäätäjän lainsäädännössä~~ olisi myös arvioitavasäädetävä, voisivatko ja millä edellytyksillä jakeluverkonhaltijat kieltäytyä mahdollistamasta yhteislaskua vastuualueillaan jollekin myyjälle, ~~mikäli kyseinen yhteislaskutusta tarjoava myyjä esimerkiksi rikkoo luvussa 4.1.2 kuvattua jakeluverkonhaltijoiden ja yhteislaskutusta tarjoavien myyjien välistä puitesopimusta tai laiminlyö ns. päälaskun maksamista koskevat velvoitteet jakeluverkonhaltijalle. Tässä yhteydessä olisi arvioitava, voisiko yksittäinen jakeluverkonhaltija tehdä asiasta päätöksen koskien vain kyseisen jakeluverkonhaltijan vastuualuetta vai edellyttäisikö se esimerkiksi Energiaviraston päätöstä kieltää kyseistä myyjää tarjoamasta yhteislaskutusta määräajaksi minäkään jakeluverkonhaltijan alueella⁹. Kaikille osapuolille tulisi olla selvää, mihin ajankohtaan tällaisessa tilanteessa yhteislaskutus päättyy ja mistä alkaa erillislaskutus. Yhteislaskutuksen keskeytysprosessin ja verkonhaltijan erillislaskutukseen siirtymisen nopeudella olisi myös vaikutusta jakeluverkonhaltijan vakuustarpeeseen.~~

⁹ Ks. myös luku 4.1.2 koskien yhteislaskutuksen puitesopimusta ja siellä oleva ehdotus, jonka mukaan Energiavirasto esimerkiksi voisi päätöksellään kieltää myyjää määräajaksi tarjoamasta yhteislaskutusta

24.3.2021

Mikäli jakeluverkonhaltijoilla ~~on~~ olisi mahdollisuus pienentää luottotappioriskejään myyjiltä vaadittavilla vakuuksilla, kynnyksen myyjän sulkemiseksi pois kokonaan yhteislaskutuksesta pitäisi olla korkeammalla.

4.8 Ennakkolaskutukseen liittyvät ongelmat

Sähkömarkkinalainsäädäntö ei nykyisellään kiellä ns. ennakkolaskutusta, jossa myyjä tai jakeluverkonhaltija laskuttaa loppukäyttäjää käytetystä sähköstä ennen kuin se on käytetty. Sähkömarkkinalain 69a §:n mukaan, jos vähittäismyyjä tarjoaa kuluttajille ennakkomaksujärjestelmää, on järjestelmän heijastettava riittävästi kuluttajan arvioitua todennäköistä vuotuista sähkönkulutusta. Vastaava jakeluverkonhaltijan laskutusta koskeva säädös on sähkömarkkinalain 57a §:ssä.

Ennakkolaskutuksella ei tässä yhteydessä tarkoiteta loppukäyttäjän todelliseen kulutukseen perustuvaa laskutusta tai tasaeriin perustuvaa laskujen maksutapaa.

Ennakkolaskutusta ja -maksuja myyjät ja jakeluverkonhaltijat käyttävät myös vakuuden vaatimisen sijaan tilanteissa, joissa heillä olisi yleisten sopimusehtojen mukaisesti oikeus vaatia loppukäyttäjältä vakuutta.

Ennakkolaskutus ja myyjälle maksetut ennakkomaksut voivat aiheuttaa loppukäyttäjälle riskin myyjän mennessä konkurssiin tai myyjän muutoin ollessa kyvytön toimittamaan loppukäyttäjälle sähköä maksetuista ennakkomaksuista huolimatta. Lisäksi ennakkomaksut voivat muodostaa loppukäyttäjälle riskin myyjänvaihtotilanteissa, mikäli vanha myyjä on jo kerännyt ennakkomaksuja koskien myyjänvaihdon jälkeistä arvoitua tulevaa kulutusta eikä kyseinen myyjä palauta kyseisiä ennakkomaksuja loppukäyttäjälle takaisin nopeasti myyjänvaihdon jälkeen. Sinänsä nämä riskit ovat olemassa riippumatta siitä, onko loppukäyttäjällä yhteis- tai erillislaskutus.

Yhteislaskutuksessa myyjän keräämistä ennakkomaksuista voi syntyä loppukäyttäjälle lisäriski, mikäli loppukäyttäjän myyjälle maksamiin ennakkomaksuihin sisältyy myös jakelun maksuja koskevia ennakkomaksuja. Tällöin yhteislaskutuksen päättyessä ja palattaessa erillislaskutukseen loppukäyttäjä voi joutua maksamaan jakelun maksuja uudestaan jakeluverkonhaltijalle, vaikka hän olisi jo maksanut myyjälle jakelun maksuja ennakkomaksuissa myös tältä ajanjaksolta myyjälle.

Luvussa 4.7 kuvatulla mahdollisella jakeluverkonhaltijan myyjältä vaatimalla vakuudella olisi tarkoitus turvata jakeluverkonhaltijan päälaskuun perustuvia saamia myyjältä. Kyseisen vakuuden ei lähtökohtaisesti tulisi liittyä myyjän päätökseen käyttää ennakkolaskutusta yhteislaskutuksessa olevilta loppukäyttäjiltä.

Johtopäätöksenä lainsäätäjän olisi arvioitava ennakkolaskutukseen liittyviä ongelmia ja riskejä loppukäyttäjien kannalta. Tässä yhteydessä olisi selvitettävä, voidaanko esimerkiksi ennakkolaskutus kieltää tai sen käyttöä rajoittaa nykyistä tarkemmin. Aihe on jo sinänsä kirjattuna hallituksen lainsäädäntösuunnitelmaan¹⁰.

¹⁰ Mm. vastauksessa kirjalliseen kysymykseen KKV 33/2021vp todetaan, että hallituksen lainsäädäntösuunnitelmaan sisältyy vuodelle 2022 ajoittuva lainsäädäntöhanke, jossa on tarkoitus

24.3.2021

Loppukäyttäjän kannalta ennakkolaskutukseen ja -maksuihin sisältyy riskejä riippumatta siitä, onko loppukäyttäjä erillis- vai yhteislaskutuksessa. Asiaa tulisi tästä syystä arvioida laajemmin kuin pelkästään yhteislaskutuksen toimeenpanoon liittyvänä asiana.

4.9 Arvonlisäveron käsittely

Energiateollisuus on esittänyt Älyverkkoforumille, että arvonlisäverojen käsittely yhteislaskutuksessa tulisi selvittää tarkemmin. Arvonlisäverojen käsittelyn osalta tulisi selvittää mm. miten arvonlisäveroja käsitellään jakeluverkonhaltija – myyjä – loppukäyttäjä -ketjussa, mikä taho olisi loppukäyttäjälle toimitettavassa yhteislaskussa verkkopalvelun myyjänä sekä miten mahdolliset myynnin oikaisuerät tulisi käsitellä.

Energiateollisuuden raportissa esitetystä mallissa¹¹ myyjän katsottaisiin myyvän jakeluverkonhaltijan suorittamaa sähköverkkopalvelua komissiokaupan muodossa omista nimistään jakeluverkonhaltijan lukuun. Tällöin myyjää olisi arvonlisäverotuksessa pidettävä jakeluverkonhaltijan suorittaman sähköverkkopalvelun myyjänä ja siten arvonlisäverolain 2 §:n 1 momentin mukaisena verovelvollisena. Energiateollisuus on kysynyt mallin hyväksyttävyydestä päätöstä keskusverolautakunnalta.

Arvonlisäverojen käsittely esitetään käytäväksi läpi erikseen, kun yhteislaskutusmalli on ensin määriteltä.

4.10 Asiakkaan laskutusosoitteen muuttaminen ja läpilaskutus

Energiateollisuus on Älyverkkoforumissa nostanut esille, tarvittaisiinko kuluttajien oikeuksien näkökulmasta laskutusosoitteen muutosta koskevaa sääntelyä. Loppukäyttäjien kannalta riskitilanteita voisi syntyä ns. läpilaskutuksessa, jossa jakeluverkonhaltijalle ilmoitetaan loppukäyttäjän laskutusosoitteeksi jonkin kolmannen tahon osoite ja kyseisen tahon olisi tarkoitus laskuttaa jakelun maksut edelleen loppukäyttäjältä.

Tässä ei kuitenkaan olisi kyse edellä muistiossa kuvatusta yhteislaskutuksesta, koska tällöin jakeluverkonhaltija lähettää erillislaskutuksen tavoin loppukäyttäjälle laskun jakelun maksuista, mutta laskutusosoite on loppukäyttäjän käyttöpaikan tai kotiosoitteen tms. sijasta jonkun kolmannen tahon osoite.

[uudistaa sähkösopimuksia koskevaa sääntelyä ja toteuttaa niin sanottujen ongelmamyymien toimintaa koskevia toimenpiteitä. Hankkeessa on tarkoitus selvittää muun muassa rajoituksia ennakkolaskutuksen käyttämiseen sähkön vähittäismyynnissä. \(https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/KKV_33+2021.pdf\)](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/KKV_33+2021.pdf)

¹¹ Mallissa myyjä vastaa laskutuksesta ja perinnästä sekä kantaa luottotappion koko saatavan osuudelta. Malli vastaa luvussa 4.6 esitettyä vaihtoehtoa 1 siten, että myyjä kantaa luottotappion koko yhteislaskun osuudelta.

24.3.2021

Loppukäyttäjä voi halutessaan aina sopia jonkun kolmannen tahon kanssa, että jakeluverkonhaltijalta tulevat jakelun maksuja koskevat laskut lähetetään suoraan kyseiselle taholle ja kyseinen taho huolehtii näiden laskujen maksamisesta jakeluverkonhaltijalle sekä laskuttaa jakelun maksut edelleen loppukäyttäjältä.

Energiateollisuus on nostanut esille huolenaan, että läpilaskutusmallilla myyjät voisivat yrittää kiertää yhteislaskutusta koskevia velvollisuuksiaan mm. ~~koskien~~ jakeluverkonhaltijan saatavia koskevien ~~sta~~ vakuuksien ~~sta~~ osalta. Lisäksi läpilaskutusmalli tuo asiakkaalle riskin siitä, että jakeluverkonhaltija ryhtyy jakelun maksuja koskeviin perintä- ja sähkön toimituksen katkaisutoimiin tai asiakas joutuu maksamaan jakelun maksut kahteen kertaan, vaikka asiakas olisi jo maksanut kolmannelle taholle sen läpilaskuttamat jakelun maksut, mikäli kyseinen kolmas taho ei ole hoitanut jakelun maksuja koskevan laskun maksamista jakeluverkonhaltijalle.

Energiateollisuus on esittänyt, että yhteislaskutuksen toimeenpanoa koskevassa lainvalmistelussa tulisi selvittää, tulisiko tällaisessa tilanteessa laskutusosoitteen muutoksen olla mahdollinen vain asiakkaan omana ilmoituksena jakeluverkonhaltijalle, jotta varmistuttaisiin siitä, että muutos perustuu asiakkaan nimenomaiseen tahtoon. Tällä hetkellä osa jakeluverkonhaltijoista kieltäytyy laskutusosoitteen muutoksesta muutoin kuin asiakkaan itsensä tekemänä.

Johtopäätöksenä asiasta voidaan todeta, että asiakkaan laskutusosoitteen muuttaminen ei suoraan liity yhteislaskutuksen mahdollistamiseen. Siten lainsäätäjän tulisi arvioida aihetta laajemmin hallituksen lainsäädäntösuunnitelmassa olevan edellä mainitun ennakkolaskutusta koskevan vuodelle 2022 ajoittuvan lainsäädäntöhankkeen yhteydessä. Kyseinen hanke kattaa myös ns. ongelmamyyjien toimintaa koskevia toimenpiteitä ja läpilaskutusmallia koskevat huolet liittyvät erityisesti tällaisiin myyjiin, jos ne jättävät maksamatta jakelun maksuja koskevan laskun jakeluverkonhaltijoille, vaikka loppukäyttäjät olivat maksaneet kyseiset maksut myyjälle.

4.11 Sähköveron tilityselvollisuus

Sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1260/1996) 6 §:n 1 momentin mukaan verkonhaltijat ovat verovelvollisina velvollisia suorittamaan sähkön valmisteveron ja huoltovarmuusmaksun kultakin verokaudelta lain liitteen verotaulukon mukaisena siitä sähkön määrästä, jonka verkonhaltija luovuttaa kulutukseen. Edelleen lain 6 §:n 2 momentin mukaan 1 momentin 1 kohdassa säädetyn estämättä kulutukseen luovutettuna tai käytetyn sähkön määränä voidaan pitää sitä määrää, josta sähköverkonhaltija suoraan tai myyntiyhtiön kautta veloittaa sähkön käyttäjää siirron yhteydessä.

Älyverkkoforumin tehtävänä ei ole arvioida, aiheuttaisiko yhteislaskutus tarvetta tarkastella lainsäädäntöä verovelvollisuuden ja sähköveron suorittamisvelvollisuuden osalta.

24.3.2021

5 Keskeiset ehdotukset

Edellä esitetyn perusteella asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin toimeenpanemiseksi ja sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutuksen toteuttamiseksi esitetään seuraavat suositukset:

- 1) **Loppukäyttäjät tekisivät aina erilliset sopimukset sekä sähkön myynnistä myyjän kanssa että verkkopalvelusta jakeluverkonhaltijan kanssa riippumatta siitä, onko heillä yhteis- vai erillislaskutus.** Integroituja myynnin ja verkkopalvelun sisältäviä sähkön toimitussopimuksia ei tehtäisi. Sähkömarkkina-alaista samalla kumottaisiin 87 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla loppukäyttäjällä tulee olla mahdollisuus tehdä vähittäismyyjän kanssa sopimus, joka sisältää sähkötoimituksen lisäksi sähköjakelun sisältämän palvelun.
- 2) **Kaikilla jakeluverkonhaltijoilla olisi velvollisuus mahdollistaa yhteislaskutus, jolloin mahdollisuus yhteislaskutukseen suositellaan rajattavaksi koskemaan kaikkia jakeluverkkoihin liittyneitä loppukäyttäjiä.**
- 3) **Yhteislaskutusta varten esitetään laadittavaksi puitesopimus, jonka Energiavirasto vahvistaa.** Yksittäisten myyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välille ei laadittaisi sopimuksia. Kaikkien jakeluverkonhaltijoiden on liityttävä puitesopimukseen. Samoin yhteislaskutusta asiakkailleen tarjoavien myyjien on liityttävä puitesopimukseen. Tietoja puitesopimukseen liittyneistä jakeluverkonhaltijoista ja myyjistä ylläpidettäisiin Datahubissa.
- 4) **Yhteislaskutus perustuisi loppukäyttäjän ja myyjän vapaaehtoisuuteen.** Yhteislaskutus edellyttäisi aina loppukäyttäjän nimenomaista suostumusta. Myös erillislaskutuksesta suositellaan kirjattavaksi myyntisopimuksessa. Myyjä voisi halutessaan päättää, haluaako tarjota loppukäyttäjille erillisiä vai yhteislaskutusta vai molempia vaihtoehtoja.
- 5) **Myyjä ilmoittaisi tiedon loppukäyttäjällä olevasta yhteislaskutuksesta jakeluverkonhaltijalle Datahubin tiedoissa.** Datahubin tietoihin tallennettaisiin myös asiakaskohtaiset historiatiedot yhteislaskutuksen käytöstä.
- 6) **Jakeluverkonhaltija veloitettaisiin toimittamaan myyjälle yhteislaskuna muodostamista varten tarvittavat tiedot jakelun maksuista Datahubissa.** Erikseen olisi vielä selvitettävä, voitaisiinko myös harmonisoidut tehomaksujen rakennetta ja määräytymisperusteita koskevat tiedot toimittaa myyjälle Datahubissa.
- 7) **Jakeluverkonhaltija lähettäisi myyjälle verkkoalueellaan oleville yhteislaskutusta hoitaville vähittäismyyjille päälaskun.** Päälasku muodostuisi kaikista verkkoalueella olevien vähittäismyyjän yhteislaskutuksessa olevien loppukäyttäjien jakelun maksujen osuuksista. Päälaskun laskutus- ja maksuaikatauluista määrättäisiin puitesopimuksessa.
- 8) **Myyjä voisi sopia loppukäyttäjän kanssa yhteislaskun laskutus- ja maksuaikataulusta.** Loppukäyttäjälle lähetettävän yhteislaskun laskutus- ja

24.3.2021

maksuaikataulujen ei olisi pakko vastata jakeluverkonhaltijan myyjälle lähettämän päälaskun laskutus- ja maksuaikatauluja.

**9) Myyjä toimisi yhteyspisteenä yhteislaskuun liittyvissä asiakasrekla-
maatioissa. Mikäli reklaatio liittyy sellaisiin laskun tietoihin, joihin vähittäismyyjä ei voi tarkistaa, kuten mm. mittausvirheet, vähittäismyyjä siirtäisi reklaation edelleen jakeluverkonhaltijan käsiteltäväksi.**

10) Myyjä vastaisi maksamattomia yhteislaskuja koskevista perintätöimistä (ml. maksumuistutusten ja katkaisuvaroitusten lähettämisestä loppukäyttäjälle) sekä maksamattomiin yhteislaskuihin liittyvistä luottotappioista.

11) Myyjällä olisi oltava oikeus sopimusehtojen edellytysten täyttyessä vaatia loppukäyttäjältä vakuutta koko yhteislaskun osalta. Mikäli jakeluverkonhaltijalla on jo loppukäyttäjältä saatu vakuus loppukäyttäjän siirtymässä yhteislaskutukseen, tulisi mahdollistaa esim. muuttamalla yleisiä sopimusehtoja myyjälle oikeus käyttää kyseistä vakuutta myös yhteislaskuun nsä sisältyvien olevien jakelun maksujen turvaamiseksi.

12) Jakeluverkonhaltijat voisivat vaatia myyjiltä vakuutta päälaskuun liittyvien saatavien turvaamiseksi. Tarvittavien vakuuksien laskenta ja vakuuksien hallinnointi esitetään hoidettavaksi keskitettynä. Jakeluverkonhaltijat vastaisivat toiminnon järjestämisestä ja siitä aiheutuvista kustannuksista. Asiassa tulisi tehdä vielä kilpailuoikeudellinen arviointi.

13) Ennakkolaskutusta ja -maksuja ja siihen mahdollisesti tehtäviä rajoituksia esitetään selvitettäväksi tarkemmin omana asianaan.

14) Arvonlisäverojen käsittely yhteislaskutuksessa esitetään käytäväksi verohallinnon kanssa läpi erikseen, kun yhteislaskutusmalli on ensin määritelty.

15) Asiakkaan laskutusosoitteen muutoksesta ilmoittamisen osalta esitetään ~~vielä~~ erikseen selvitettäväksi, tarvitaanko ~~sen osalta tarkempaa sääntelyä.~~ Selvitettävänä asiana olisi, edellyttäisikö laskutusosoitteen muuttaminen asiakkaan itsensä tekemää ilmoitusta jakeluverkonhaltijalle.

16) Sähkömarkkinalainsäädännössä suositellaan säädettäväksi keskeiset yhteislaskutuksen toimeenpanoa koskevat asiat:

- Säädettäisiin jakeluverkonhaltijoille velvollisuus mahdollistaa myynnin ja jakelun maksut sisältävä yhteislasku verkkoonsa liittyneille loppukäyttäjille, mikäli loppukäyttäjä ja myyjä ovat tästä keskenään sopineet.
- Säädettäisiin, mitkä asiat määritettäisiin jakeluverkonhaltijoiden ja myyjien välisessä yleisessä yhteislaskutusta koskevassa puitesopimuksessa, sekä säädettäisiin Energiavirastolle toimivalta vahvistaa puitesopimuksen ehdot. Puitesopimuksen valmistelu esitetään toimialan tehtäväksi. Lain-säädännössä määritettäisiin invoitaisiin määrätä tarkemmin, minkä tahojent toimialan puolesta vastaisivat —olisi valmisteltava ehdotus

24.3.2021

puitesopimuksen ehtoja koskevan ehdotuksen valmistelusta Energiaviraston vahvistettavaksi.

- Säädettäisiin jakeluverkonhaltijoille velvollisuus liittyä puitesopimukseen.
- Säädettäisiin myyjille velvollisuus liittyä puitesopimukseen ennen kuin ne alkavat tarjota yhteislaskutusta loppukäyttäjille.
- Säädettäisiin järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle velvollisuus ylläpitää luetteloa puitesopimukseen liittyneistä jakeluverkonhaltijoista ja myyjistä.
- Säädettäisiin, missä tilanteessa Energiavirasto voisi päätöksellään määrätä jonkun myyjän keskeyttämään yhteislaskutuksen määräajaksi. Tässä yhteydessä olisi myös säädettävä, millä edellytyksillä myyjä voisi alkaa uudestaan tarjoamaan yhteislaskutusta.
- Säädettäisiin jakeluverkonhaltijoille velvollisuus toimittaa myyjien saattaville yhteislaskutuksessa olevien loppukäyttäjien jakelun maksujen osuutta koskevat laskutustiedot kalenterikuukausittain.

17) Jakeluverkonhaltijoiden ja myyjien välisessä yleisessä yhteislaskutusta koskevassa puitesopimuksessa suositellaan määriteltäväksi ainakin seuraavat asiat:

- Myyjän vastuusta loppukäyttäjälle lähetettyyn yhteislaskuun liittyvistä muistutus- ja perintätoimista (ml. katkaisuvaroitusten lähettäminen) sekä maksamattomiin yhteislaskuihin liittyvistä luottotappioista.
- Jakeluverkonhaltijoiden vähittäismyyjille lähettämien ns. päälaskujen laskutus- ja maksuaikataulut.
- Jakeluverkonhaltijoiden oikeudesta vaatia vakuutta myyjiltä.

18) Yleisiin verkkopalveluehtoihin suositellaan muutettavaksi ainakin seuraavat asiat:

- Laskutusta koskevia verkkopalveluehtojen kohtia sovellettaisiin vain, mikäli myyjä ja loppukäyttäjä eivät ole muuta sopineet yhteislaskutustilanteessa.
- Myyjänllä olisi oikeus käyttää loppukäyttäjän jakeluverkonhaltijalle antamaa vakuutta, mikäli loppukäyttäjä ja myyjä ovat sopineet yhteislaskutuksesta.

energiavirasto
energimyndigheten

Keskustelumuistio
[Luonnos](#)

30 (30)

[Dnro]

24.3.2021

Jakelu [Kirjoita jakelu]

Tiedoksi [Kirjoita kenelle tiedoksi]